

LIMITELE DE ACȚIUNE ALE INVESTIGATORULUI SUB ACOPERIRE

Ioana PAȘCA*

ABSTRACT: *The fight against organized crime by using special investigative techniques in cases of suspected of belonging to an organized crime group, there is often a change in “the rules of the game” by giving a major importance to sample, not evidence or principles law.*

KEYWORDS: *Agent undercover, agent provocateur, spacial investigative tehniques*

JEL CLASSIFICATION: *K 14, K 42*

1. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Cu referire la calificarea dată agentului, respectiv agent *undercover* sau provocator, în doctrină au fost exprimate mai multe definiții din care pot fi desprinse atribuțiile investigatorului sub acoperire și care se rezumă la activități de descoperire, supraveghere sau prindere în flagrant a infractorilor, fără a avea și un rol activ în comiterea infracțiunilor. În acest sens, se poate recurge la acest procedeu probator în vederea strângerii datelor privind săvârșirea infracțiunii și identificarea făptuitorilor prin intermediul agenților poliției judiciare. Într-o altă opinie¹, investigatorul sub acoperire este descris ca fiind „persoana, cu o altă identitate decât cea reală, care cercetează minuțios, sistematic cu scopul de a descoperi date privind existența infracțiunii și pregătirea săvârșirii unei noi infracțiuni, precum și identificarea persoanelor față de care există presupunerea că au săvârșit ori că urmează să săvârșescă o infracțiune”.

Doctrina a fost cea care a definit și promovat și instituția agentului provocator, în lipsa unei reglementări și, implicit, a recunoașterii oficiale, intervenție apreciată ca fiind necesară ca urmare a abuzurilor ce se constată a fi frecvente, în dauna adevărului factual și a drepturilor fundamentale ale persoanei. În literatura de specialitate recentă s-a apreciat că agenții provocatori sunt „agenți infiltrați, care în activitatea desfășurată își depășesc limitele atribuțiilor conferite de lege de a acționa în scopul relevării activității infracționale

* Université d'Ouest de Timișoara, Faculté de droit et sciences administratives, ROMANIA.

¹ MIHAIL UDROIU, OVIDIU PREDESCU, Jurisprudența Curții europene a drepturilor omului cu privire la agenții provocatori, Revista Dreptul Nr.1/2009, p.243.

a unei persoane, provocând-o pe aceasta să comită infracțiuni în vederea administrării de probe în acuzare²².

O chestiune ce trebuie evidențiată o reprezintă faptul că, în lupta împotriva crimei organizate, „o luptă adesea fără victorie³”, asistăm la o schimbare a „regulilor jocului”, prin acordarea unei importanțe majore probei și nu mijloacelor de probă sau principiilor de drept, exigențele de echitate fiind sacrificate în numele faptelor grave pentru care se desfășoară, fiind greu de dovedit depășirea limitei de toleranță, cu atât mai mult în cazul acelor persoane care au manifestat o predispoziție în acest sens prin existența unor condamnări anterioare pentru fapte similare. Astfel, alături de investigatorul sub acoperire, persoana desemnată să culegă date și informații în scopul descoperirii infracțiunilor și a identificării persoanelor față de care există suspiciunea că au săvârșit sau că urmează a săvârși o infracțiune, identificăm și figura colaboratorului sub acoperire, întâlnită tot mai des în operațiunile organelor de anchetă. În ceea ce privește colaboratorul sub acoperire, în lipsa unor referințe legale, acest concept a fost definit prin interpretarea extensivă a instituției investigatorului acoperit, deși doctrina majoritară apreciază că această interpretare „pentru a se acoperi și activitatea desfășurată de o persoană care nu este lucrător operativ al poliției judiciare este vădit ilegală²⁴”.

Folosirea colaboratorilor a devenit o practică frecventă a organelor de anchetă, deși activitatea acestora, de cele mai multe ori, depășește competențele atribuite prin legi speciale și se confundă cu activitatea provocatorului.

Lipsa de precizie a textelor de incriminare antrenează, evident, o critică severă a tehnicilor de investigare speciale, astfel ca vom încerca o analiză a instituției provocării prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului sau a celei interne și internaționale.

2. JURISPRUDENȚA INTERNA SI INTERNAȚIONALĂ CU PRIVIRE LA AGENȚII PROVOCATORI

În cauza Constantin și Stoian contra României⁵, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât că a fost încălcat art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale ca urmare a utilizării mijloacelor de constrângere din partea poliției și a lipsei investigării acestui aspect de către autoritățile interne. În motivare, Curtea face referire la conceptul de înscenare ca fiind unul distinct de folosirea tehnicilor legale ale activității sub acoperire, precum și la obligația instanțelor interne de a analiza acuzațiile de folosire a mijloacelor de constrângere din partea investigatorilor sub acoperire în raport de jurisprudența sa recentă. Reclamantii au invocat încălcarea art.6 din Convenție motivând că au fost determinați să săvârșescă o faptă penală de către investigatorii acoperiți, care au acționat ca agenți provocatori.

²² MIHAIL UDROIU, OVIDIU PREDESCU, Jurisprudența Curții europene a drepturilor omului cu privire la agenții provocatori, Revista Dreptul Nr.1/2009, p.243.

³ JEAN PAUL LABORD, Etat de droit et crime organise, Dalloz, 2005, p.9

⁴ VOICU PUSCASU, Agenți sub acoperire. Provocarea ilegală a infracțiunii. Considerații (I), Caiete de Drept penal, Nr.2/2010, p.32.

⁵ C.E.D.O., Cauza Constantin și Stoian împotriva României, 8 septembrie 2009

În fapt, reclamantul Marius Constantin a fost abordat de un colaborator al poliției care i-a spus că un amic al său dorește să cunoască o persoană care putea să-i furnizeze două grame de heroină. Reclamantul i-a condus pe cei doi în fața unui bloc unde s-au întâlnit cu Florin Stoian. Agentul sub acoperire i-a dat bani lui Marius Constantin, care, la rândul său, i-a dat reclamantului Florin Stoian. În acel moment polițiștii au ieșit din mașină și i-au surprins pe cei doi reclamanți. În mașină a fost găsită cantitatea de 1,5 grame heroină care s-a stabilit că a fost dată de reclamantul Florin Stoian în schimbul sumei de bani primită de la agentul sub acoperire. Reclamantul Marius Constantin a mai fost condamnat pentru deținere și consum de droguri.

Conform dispozițiilor art. 68 Cod de procedură penală este oprit a determina o persoană să săvârșească sau să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii unei probe⁶. Cu referire la acest aspect, Înalta Curte de Casație și Justiție a României s-a exprimat în sensul că folosirea unui investigator sub acoperire în scopul prinderii în flagrant a unei persoane în cazul infracțiunii de trafic de droguri nu se circumscrie dispozițiilor prohibitive ale articolului 68 din Codul de procedură penală, în situația în care făptuitorul a comis în trecut acțiuni specifice traficului de droguri, astfel că nu activitatea investigatorului sub acoperire a fost cea determinată în declanșarea și reiterarea comportamentului infracțional. În literatura de specialitate a fost exprimată opinia⁷ conform căreia “pentru a intra sub incidența art. 68 Cod de procedură penală, activitatea de provocare a unei infracțiuni trebuie să îmbrace forme concrete de instigare care să inițieze în mintea unei persoane ideea de a săvârși o infracțiune; ea poate consta în rugăminți insistente, înșelăciune, insinuări, promisiuni false, amenințare, șantaj, hărțuire sau solicitări repetate bazate pe simpatii personale create în acest sens”.

Înalta Curte de Casație și Justiție a României s-a mai exprimat⁸ în sensul că „nu au fost încălcate dispozițiile art. 68 alin. (2) din Codul de procedură penală, nefiind vorba despre o provocare a săvârșirii infracțiunii, în condițiile în care implicarea inculpatului în traficul de droguri era cunoscută anterior atât de către colaborator, cât și de către coinelculpat. Cu alte cuvinte, inculpatul avea deja o predispoziție de a comite asemenea infracțiuni (mărturie fiind și faptul că la momentul respectiv el era deja trimis în judecată pentru fapte similare); împrejurarea că inculpatul a comis infracțiunea după ce a fost contactat în acest sens de către coinelculpat, care la rândul său purtase o discuție cu colaboratorul privitoare la achiziționarea unei cantități de droguri, nu conferă demersului acestuia din urmă un caracter provocator, în accepțiunea prevăzută în art. 68 din Codul de procedură penală și sancționată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa”. În consecință, în ceea ce privește împrejurarea că activitatea inculpatului nu a fost surprinsă în flagrant, aceasta nu poate conduce la concluzia inexistenței faptei, așa cum a solicitat

⁶ Art. 68 alin. 2 C.pr.pen.

⁷ COSTIN FLORIAN, Investigatorii sub acoperire, Revista de drept penal, nr.2/2007, p.133.

⁸ I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 3547 din 4 noiembrie 2008 Prin sentința penală nr. 598 din 14 noiembrie 2007 a Tribunalului Brașov a fost condamnat inculpatul V.N. pentru comiterea infracțiunii de trafic de droguri de mare risc în formă continuată și pentru comiterea infracțiunii de introducere în țară de droguri de mare risc. În recursul formulat inculpatul V.N. a invocat cazurile de casare prevăzute în art. 3859 alin. (1) pct. 14, 17 și 18 C. proc. pen., criticând în principal schimbarea încadrării juridice în infracțiunea de trafic internațional de droguri, întrucât el nu a introdus în țară droguri, ci doar a ridicat două colete de la poșta pe teritoriul României și în ceea ce privește vânzarea, acesta fost provocat.

inculpatul, câtă vreme ea este dovedită prin celelalte mijloace de probă, flagrantul neavând decât rolul de a ușura probațiunea în cazul oricărei infracțiuni.

Cu toate acestea, apreciem ca se impune reglementarea unei norme exprese care să definească provocarea săvârșirii unei infracțiuni și să instituie o interdicție clară a acestor practici, întrucât textul de lege existent coroborat cu art. 64 al. 2 Cod procedură penală., care instituie obligația de înlăturare a probelor obținute ilegal, s-a dovedit a fi insuficient.

Pe de altă parte, provocarea poate fi reținută doar atunci când acțiunea provine de la un investigator sau un colaborator al acestuia, fără a fi analizată și ipoteza în care provocarea provine de la un terț care recurge la un astfel de gest tocmai pentru a se folosi ulterior de dovada faptului ilicit.

În conformitate cu dispozițiile art. 224a alin. 3 Cod procedură penală, rolul investigatorului se rezumă la culegerea de date și informații, în faza actelor premergătoare, pe care le transmite ulterior procurorului spre procesare, de unde desprindem concluzia că nu el este cel care administrează probe. În această situație, prin dobândirea statutului de investigator sub acoperire, se restrânge activitatea lucrătorului operativ din cadrul poliției judiciare la culegerea de date și informații doar la solicitarea expresă a organului de urmărire penală. Or, în această situație, în cazul investigatorilor sub acoperire nu sunt incidente dispozițiile art. 202 Cod procedură penală, respectiv obligația de a aduna probe atât în favoarea, cât și în defavoarea învinutului sau inculpatului.

În consecință, pentru ca dreptul la o bună administrare a justiției să nu fie sacrificat în favoarea oportunității de a specula această lacună legislativă, opinăm în favoarea unor prevederi exprese în acest sens. Totodată, *de lege ferenda*, socotim că ar fi necesar să se prevadă sancțiuni proprii pentru investigatorii sub acoperire, în măsura în care aceștia nu au obligația instituită de lege pentru organele de urmărire penală de a strânge probe atât în favoarea, cât și în defavoarea inculpaților.
